

Man skal ej læse før at sluge,
men før at se hvad man kan bruge.

Henrik Ibsen.

FOLK OG LAND

Nr. 10 - 5. årg.

Lørdag 10. Mars 1956

Løssalg 50 øre

Et tilfelle som er godt,
det regnes for forsyn,
men et tilfelle som er
vondt, det er skjæbne.

Knut Hamsun.

Den svenske betenkningen nærmere klarlagt på Hamar-møtet

Eivind Blehrs foredrag

Det er hyggelig nu endelig å kunne legge frem resultatet av den langvarige, samvittighetsfulle granskning av den samfunnsulykke, som pynter seg med navnet «rettsoppgjøret». Vi som har hatt med dette å gjøre, har selv-

sagt vært utsatt for en ren kanonade av spørsmål. La det være en trøst, at om vi kommer sent, så kommer vi godt. De svenske rettslærde har brukt tid, men så er også deres konklusjoner underbygget med grundig kjennskap både til fakta og til rettsprinsippene. Disse rettslærde har den største anseelse både i og utenfor Sverige. De har sine internasjonale navn og anseelse å opprettholde.

Foredragsholderen redegjorde for årsaken til at utredningen også omhandler en del justisofre av svensk nasjonalitet (hvilket har hatt til følge en oppsiktsvekkende henvendelse til det svenske utenriksdepartement.) Dermed gikk han over til avhandlingens prinsipielle del, hvor man fortløpende møter disse grunnleggende spørsmål som Institutet behandler:

Var «oppgjøret» folkerettslig?

Var det grunnlovsstridig?

Var det i strid med menneskerettighetserklæringen?

Stred det mot rettsstatlige grunnsetninger, prinsipper som er oppstillet som grunnlag for Vestens kultur?

Over alt kommer Instituttets ubetingede svar: Ja,

Får vi tvangsauksjoner



på løpende bånd?

Hvem møter?
Hvem byr?

I og med de nye direktiver, som vi fikk høre om i Stortinget 28. februar, direktiver for en såkalt effektiv innrivning av «utestående fordringer» på tidligere NS (inndragning og erstatning), må en regne med at denne nye pågang vil bli fulgt med tvangsauksjonsvarsler i øst og vest. Man kan nok spørre seg selv hva myndighetene venter seg av en slik aksjon. Her fins vel ikke en mann med respekt for seg selv som kan finne på å by på en auksjon over en rammet NS-familie. For øvrig må det vel også ansees som en utenkelig tanke at staten nå (etter svenske-betenkningen) vil

— Forts. inne i bladet.

— etterlyste oppgjøret med rettssvikene. Fra nå av er det oppgjøret en kjensgjerning. Og merkelig er det å se tilbake på hvordan jeg ble hetzet ned og påtvunget munnkurv i årevis, fordi jeg under det en tillot seg å kalle «gjenreisning av lov og rett»

De som ikke fikk oppleve oppreisningen

Kaptein Hroar Hovden.
Våre falne frontkjempere
Vidkun Quisling
Knut Hamsun
Professor Jon Skeie (ikke NS)
Marta Steinsvik (ikke NS),
Oslo
Minister Fredrik Prydz
Minister Ragnar Skancke
Minister Gudbrand Lunde
Fru minister Lunde
Bonde Petter Lund, Vik,
Rognan
Ordfører, bonde Grunne
Gliddi, Holt i Aust-Agder
(ikke NS)
Landbruksskolebestyrer
Søren Øverland, Telemark
Veterinærdirektør Steinar
Klevar, Oslo
Departementssekretær Sverre
Tveito
Ekepedisjonssjef Sigvat
Heggstad (ikke NS)
Direktør Odd Enodd, Oppstad
Fru Enodd
Overlærer Enodd, Østensjø,
Oslo
Fru overlærer Enodd
Fru Margrete Hviding,
Stavanger
Fru Astrid Hauge Isachsen,
Stavanger
Lærer Bech, Mosjøen
Ingeniør Rolf Støre.

Fra det vellykkede landsmøte 28.2-56

JONAS LIE-ORD
med ny aktualitet:

Det er i landets hjerte
med Mjøsens blanke speil
den fagre folketanke har
heist de hvite seil.

*

DIRIGENT:

Bonde Anders Hafskjold, Lier.

DELTAGERE: Over 70 utsendinger fra det hele land, representerende alle yrker.

Notabene: En del rakk ikke fram på grunn av snøhindringer og rasfare.

FASITT 1: Aldri har et landsmøte vært avviklet med større presisjon.

FASITT 2: Aldri, har et landsmøte etter krigen hatt mere å gi sine medlemmer og tidligere NS.

HEDERSGJEST 1: Bonde Erling Bjørnson, Aulestad, 88 år.

Hafskjold om forspillet

Landsmøtet på Hamar ble åpnet med følgende tale av formannen i normer, ver, ikke var i samsvar med bl. annet stillet følgende en rettsstats vanlige retts-spørsmål:

ger og rasfare.

FASITT 1: Aldri har et landsmøte vært avviklet med større presisjon.

FASITT 2: Aldri har et landsmøte etter krigen hatt mere å gi sine medlemmer og tidligere NS.

HEDERSGJEST 1: Bonde Erling Bjørnson, Aulestad, 88 år, men fortsatt like vital, sin sett til ære.

HEDERSGJEST 2: Fru Eva Sopp Hovden, Kapp.

MINISTRE som møtte: Eivind Blehr og Tormod Hustad.

TILLITSVOTUM og gjenvalg: Ministeriet Hafskjold (Tore Bergstøl, Straumen i Nore, Numedal, Arthur Lodding, Kløfta i Ullensaker, E. G. Hammar, Kristiansand, Jacob Engebretsen, Skien, Erling Kvasdheim, Stavanger, Halle Vindsand, Voss, Anders Skogstad, Spongdal, Sør-Trøndelag, Eystein Utheim, Lø, Nord-Trøndelag, Johan Findeide, Fineidfjord, Nordland. Likeens var det for varamennenes vedkommende: R. Gjessing, Drammen, fru Bergljot Sæther, Oslo, Ingv. Tangeland, Eidsberg, Sigbjørn Dahl (ny), Skien, P. Thjømøe, Stavanger, Odd Vik, Lier, Inge Dethlie, Oppdal, Jon Skatvold, Skatval, og Oscar Blom, Mo i Rana.

TILLITSVOTUM og gjenvalg: Aksjonsutvalget: Blehr, Hafskjold og Osc. Fr. Egeberg.

TILLITSVOTUM og gjenvalg: Revisor William Iwe, Oslo, likeledes revisjonsutvalget Chr. Waage og Per Løken, Oslo.

STØRSTE HØYTTID: At Erling Bjørnson talte.

MEST GRIPENDE: Da landsmøtet sang Ja, vi elsker.

TALEN for Erling Bjørnson: Redaktør Einar Syversen, Oslo Oslo.

TALEN for kvinnen: Fylkesmann Erling Kvasdheim.

FESTENS KAPTEIN: Urmaker Rolf Gjessing, Drammen.

NESTE LANDSMØTE: Tid og sted vil bli bestemt av styret.

— Forts. inne i bladet.

Var det grunnlovsstridig? Var det i strid med menneskerettighetserklæringen?

Stred det mot retts-statlige grunnsetninger, prinsipper som er oppstillet som grunnlag for Vestens kultur?

Over alt kommer Instituttets ubetingede svar: Ja, slik var det!

Det er en UFORBEHOLDEN OG KNUSENDE DOM OVER RETTSSVIKERNE.

*

De viktigste punkter i Institutets utredning ble referert, og det ble påpekt at Institutets meninger er underbygget med et studium av samtlige norske offentlige trykksaker på området, og av praktisk talt hele okkupasjonslitteraturen. Det synes som om intet er Institutet fremmed av folkerettslige fremstillinger og rettssaker. Avhandlingen er derfor blitt et dokument som rekker langt ut over det norske rettsoppgjør.

Det vil bli lest over alt hvor krigens ettersykdommer har herjet, ja over alt hvor disse folkerettslige spørsmål overhodet drøftes.

VAR NORGE I KRIG ETTER 10. JUNI?

Institutets mening er kjent: Krigen i Norge var opphørt da Fru Lisa (en av de svenske statsborgere som ble dømt), bisto fienden ved å selge vokslys til fremme av Madonnas forbønner under tyske gudstjenester (!) Kapitulasjonen i Trondheim var mere enn en alminnelig våpenstillstand, den var en statsakt. Meningen var at krigshandlinger ikke oftere skulle forekomme mellom norske tropper på den ene side og Tyskland og dets allierte på den annen side, i hvert fall ikke i Norge. Trond-

— Forts. side 2

Hafskjold om forspillet

Landsmøtet på Hamar ble åpnet med følgende tale av formannen i Forbundet:

Vi er så heldige at vi har fått herr Eivind Blehr hit i dag, og han vil gi en utredning om det svenske Instituts syn på etterkrigsoppgjøret her i Norge.

Men før jeg gir ordet til herr Blehr tror jeg det kunne være av interesse å gi en del opplysninger om det vi i denne forbindelse kan kalle historiske data.

Forbundet for Sosial Oppreisning ble som kjent stiftet den 15. oktober 1949. Forbundet satte seg straks som mål å samle faktiske opplysninger om det som var hendt, like før og under okkupasjonen, for derved å slå fast, at det som etterkrigsoppgjøret bygger på ikke har vært objektivt klarlagt.

Vi var også av den mening at det rettslige grunnlag, med bl. annet tilbakevirkende lo-

ver, ikke var i samsvar med en rettsstats vanlige rettsnormer.

Høsten 1950 bestemte Forbundets ledelse seg for å ta arbeidet opp for å få habile rettslærde fra nøytrale land til å gi en betenkning om det norske etterkrigsoppgjør. — Selv om de norske myndigheter holdt tilbake viktig arkivmaterieell, så var det etter hvert kommet fram så vidt mange opplysninger at vi mente det burde være forsvarlig å la habile rettslærde gi en objektiv fremstilling av dette. Men da vi så det ugjørlig økonomisk å greie det, ble det til at vi foreløpig bare fortsatte å samle stoff.

Våren 1952 mente vi å være kommet så langt i innsamling av bevismaterieell at vi ville gjøre de norske myndigheter kjent med den vei vi akttet å gå. Den 19. juni 1952 sendte Forbundet en henvendelse til Stortinget, hvor vi

bl. annet stilte følgende spørsmål:

— Fortsettes inne i bladet.

Nemesis ser innom

— Skal en skratte eller le når en leser de svenske folkerettslærdes nettopp utkomne betenkning og får vite at **Kongeriket Norge har hyklet rettsstat i ti år uten å være det.**

— Vi fikk da i hvert fall tatt hevvn, blodhevvn til og med, vil enkelte innvende. Og det er så. Men den senkede rettsmoral, tillitstapet til domstolene, den svekkede selvrespekt og tapet av rettsstatens ansikt, var en dyr pris å betale for noe så tvilsomt og hedensk som hevvn.

Det er allerede langt på tiende året siden jeg som en av de første, kanskje den første

— Forts. inne i bladet.

etterlyste oppgjøret med rettssvikerne. Fra nå av er det oppgjøret en kjensgjerning. Og merkelig er det å se tilbake på hvordan jeg ble hetzet ned og påtvunget munnkurv i årevis, fordi jeg under det en tillot seg å kalle «gjenreisning av lov og rett» formastet meg til å kritisere det rettsstridige ved «rettsoppgjøret».

Heldigvis mislyktes det for justisombudsmann Lars Ramndal & Co. å sette munnkurv på de svenske rettslærde. — Derimot kan det hende at den samme herr Ramndal — og mange med ham — nå kommer til å sette munnkurv på seg selv.

Det er tragisk med meningsterror, og mange skammer seg over å ha tatt del i den. Måtte vi alle ha lært i livets skole: at om Guds møle maler langsomt, så maler den sikkert. Det er derfor det lønner seg så dårlig i det lange løp å være opportunist.

Måtte rettssvikerne nå se seg i stand til å ta konsekvensen av sitt svik. Men det skal både styrke og forstand til å gjøre det.

Toralv Fanebust

- Direktør Odd Enodd, Oppstad
- Fru Enodd
- Overlærer Enodd, Østensjø, Oslo
- Fru overlærer Enodd
- Fru Margrete Hviding, Stavanger
- Fru Astrid Hauge Isachsen, Stavanger
- Lærer Bech, Mosjøen
- Ingeniør Rolf Støre, Sulitjelma
- Dyrlege Seglem, Bodø
- Lærer, løytnant Fridthjof Sjøvik, Mosjøen
- Utskiftningsformann Andreas Reppen, Brønnøysund
- Fru Kitty Mürer, Stavanger
- Banksjef Thomas Mürer, Stavanger
- Tannlege Fagerland, Haugesund
- Dr. Halvor Nes, Stavanger
- Overrettssakfører Jacob Kyvik, Haugesund
- Fylkeslandbrukssjef Jørgen Vormeli (ikke NS), Aust-Agder
- Frøken Walderhaug, Arendal
- Disponent O. Heldalen (ikke NS), Oslo
- Brukseier Mons Fuhr, Grimstad
- Ordfører, stadslege dr. Nils Lønningdal, Risør
- Disponent Jørgen Kilen, Arendal

— Fortsettes inne i bladet.



Fra Hamarmøtet. Til venstre i første rekke ses Erling Bjørnson og Eivind Blehr. I forgrunnen vil en lett kjenne att bonde Hans Rognerud, forbundssekretær Helge Grønstad og revisor Iwe.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig redaktør Johannes Kringebotn

Oppgjør og rett

Den første virkelige presse-reaksjon omkring den svenske betenkning fikk vi på lederplass i Morgenposten under oppskriften og med konklusjonen: «Slutt på rettsoppgjøret!» (1. mars 1956).

Første kapitel av rettsoppgjøret er visse avsluttet. Rettsregler ble skapt og fortolket, en lang rekke straffedommer ble avsagt, og er, for de flestes vedkommende, forlengst sonet. Erstatning og inndragning er idømt og i svært mange tilfeller betalt. Alt dette hører fortiden til og kan således ikke endres.

Andre kapitel er innledet ved de svenske juristers betenkning. Det som foreligger er en granskning, en vurdering og en bedømmelse av oppgjørets rettslige side. Da retten i sitt innerste vesen er internasjonal, og da særlig strafferetten og folkeretten, er det intet oppsiktsvekkende i dette at jurister fra et an-

net land avgir en betenkning om vår lovgivning og rettsutøvelse. Den part som mener seg å stå på rettens grunn ser med fortrøstning og trygghet fram mot en slik betenkning, mens den annen part som kjenner sand under føttene føler ubehag. Nå er betenkningen her, hvorfor så ikke sette seg ned og unne seg stunder til et studium av den, sette seg inn i den juridiske tankeføring og de konklusjoner denne fører fram til? En sersjant kan avslutte enhver diskusjon med kommandoorde: Rett! Men for et folk er det uverdige med et «Slutt på oppgjøret!» på sersjantmanner. Å ville avskjære all videre diskusjon omkring et verk av fagmenn går ikke!

Så sant det å stride for sannhet og rett — også på det rettslige område — anerkjennes som en høyverdig handling, vi vil også kjempe annet kapitel av oppgjøret til ende.

Dette nr. av Folk og Land gikk i trykken tirsdag 6. mars.

70 år

i dag: Sokneprest Ludv. Daae Zwilgmeyer. Vår hjerteligste hilsen. Hans adresse er Ekra-veien 40, Røa, Osla.

DAGBLADET

er forlengst kommet til skjellsord og alder.

Mellom venner

— Sett på strøket: Ingeniør

BDB mente at sosialdemokraterne begår den skjebnesvangre feil at de forveksler staten og administrasjonen med samfunnet selv. Resultatet av dette er at statens budsjett for dem fortøner seg som identisk med samfunnets økonomi.

Bertram Dybwad Brochmann jr. i Farmand nr. 8.

Det skal bli spennende å se

om bladet som «alltid er foran» også vil gå foran i ny erkjennelse etter det som nu foreligger,

— — — eller om redaktøren vis a vis — som både i al-

Helsedirektør Karl Evang svarer

Hafskjold om forspillet —

Forts. fra side 1

1. Kan det tenkes at Stortinget i tilfelle vil være villig til i forståelse med representanter for vårt Forbund å ta opp forhandlinger med utenlandske rettskyndige som nevnt, og i så tilfelle stille til rådighet for disse det stoff i de offentlige arkiver, som ansees tilgjengelig og som man mener kan være av betydning for en sakkyndig bedømmelse, eller

2. vil Stortinget — i tilfelle av at en ikke finner å kunne delta som under punkt 1. nevnt — ha prinsipielle eller konkrete innvendinger å gjøre gjeldende mot at arbeidet tas opp av Forbundet på egen hånd?

Videre anførte vi: Av hensyn til vårt landsmøte, som skal være i august, ville vi være takknemlig om svar kunne foreligge innen den tid.

I skrivelse av 28. juni kvitterte Stortingets Presidentenskap for mottagelsen, og meddelte at det samme dag hadde besluttet å forelegge vår henvendelse for Justisdepartementet til uttalelse.

Noe svar utover dette fikk vi ikke.

Under årsmøte i Forbundet høsten 1952 kom Forbundets ledelse i kontakt med Eivind Blehr, som det viste seg på agen hånd hadde arbeidet med samme sak.

Det ble så til at Eivind Blehr, Oscar Egeberg og jeg ble stående som en slags hovedkomite for dette arbeidet, og vi hadde som sekretær og

andre enn de rettsforfulgte som ønsket en objektiv utredning om etterkrigsoppjøret her hjemme, ble det samlet en del underskrifter, blant slike som ikke hadde vært rammet av rettsoppjøret, på en henvendelse til Institutet. Her heter det blant annet: at det er et utbredt ønske om at der innhentes uttalelse fra rettslærde i et under krigen nøytralt land, om det norske etterkrigsoppgjørs folkerettslige og strafferettslige sider.

Det ble innsamlet over 100 gode navn, som etter hvert ble sendt over til Institutet, og flere hadde lovet å underskrive. Blant disse var det 13 stortingsmenn. Da justiskomiteens formann fikk rede på dette, kom han med en interpellasjon til Stortinget, og dette foranlediget at det den 9. mars 1953 ble en meget hissig debatt om saken, og det falt mange bitre ord om henvendelsen til Institutet. Bl. a. ble Institutet kalt et advokatbyrå, som mot god betaling o.s.v. «Forbundet ble beskyldt for at det «bak Stortingets rygg» — og i «dølgsmål» hadde startet et angrep på norske myndigheter og norsk rettsvesen.

Stortingsmann Moseid kunne imidlertid dokumentere Forbundets skrivelse som var sendt Stortinget året forut, og som altså merkelig nok var ukjent for både Justiskomiteens formann og Justisministeren.

Interpellasjonen hadde til følge av 11 av de 13 stortingsmenn sa at de trakk sine navn tilbake, men jeg vil

I F. og L. nr. 6 og 7 dette år er det under overskrift «Pontius Pilatus Eyang» polemisert sterkt mot en uttalelse fra meg i et (privat) brev til overrettssakfører A. Lange, hvor jeg gir uttrykk for at jeg fant det rimelig at landssvikoppjøret først og fremst ble varetatt av folk som hadde tilbragt en større eller mindre del av okkupasjonen i Norge, og som kjente forholdene her. Derfor hadde jeg ikke selv tatt aktivt del i landssvikoppjøret (herr Lange hadde for øvrig ikke bedt om min tillatelse til å offentliggjøre mitt brev til ham eller antydnet at han hadde til hensikt å gjøre det). Til tross for at tonen i de to innlegg ikke synes å muliggjøre noen saklig meningsutveksling finner jeg likevel at det er nødvendig å gi noen opplysninger om de faktiske forhold.

I den ene del av artiklene finnes bl. a. uttrykket «herr Evangs triumferende suspensjon i 1945». Det siktes her til suspensjonen av vel 100 landssvikleger umiddelbart etter frigjøringen i 1945. Denne suspensjon ble imidlertid ikke foretatt av helsedirektøren. Nettopp ut fra det syn som jeg ovenfor har gitt uttrykk for om mitt eget forhold til landssvikoppjøret / støttet jeg forslaget om at en rådmann, oppnevnt i

Sosialdepartementet, bl. a. skulle behandle alle saker vedrørende opprensning innenfor de etater og stender som sorterer under Sosialdepartementet (leger, tannleger, og apotekere og visse andre grupper av medisinsk personell). Det var denne rådmann som arbeidet med disse saker. Misforståelsen er formodentlig oppstått derved at de fattede vedtak ble ekspedert ut gjennom Helsedirektoratet.

Høsten samme år ble det bestemt at den videre behandling av landssviksakene skulle varetas av Helsedirektoratet selv, og vår oppgave var fra den tid vært å søke å følge så nøye som mulig de retningslinjer som til enhver tid er trukket opp. I embetsmedfør har jeg derfor fått atskillig med disse saker å gjøre. Da det på et givet tidspunkt oppsto en tydelig konflikt mellom påtalemyndighetenes og domstolenes praksis på den ene side og det som var rettsoppfatningen hos et stort flertall av de medisinske stender på den annen, så jeg det selvsagt som min plikt å søke å avklare denne situasjon. Helsedirektoratet er ikke, og har selvsagt aldri oppfattet seg som noen domstol.

Oslo, 20. februar 1956.
KARL EVANG.

«Fengsel og fangeliv»

het en post i radioprogrammet om kvelden 1/3. Det har sikkert vært mange som lyttet til den med stor interesse.

For den som har sittet totalt innesperret i et par år som varetektsfange i statens mønstrefengsel for kvinner — Bredtveit — var det ganske underlig å høre Hla-anstaltens råd (direktør, lege og inspektør) uttale seg om

«de innsattes» problemer og den beste og mest humane måten å møte disse på. En måtte uvilkarlig ønske en hadde vært flue på veggen i rådsmøtene på Bredtveit i de årene (45—47) og fått høre hvordan «fangenes ve og vel» ble drøftet der. Og uvilkarlig melder spørsmålet seg: Mon det ville vært heldigere om kvinnefengslets råd hadde vært menn? «Det spørs».

Fra mars 1953 til og med ut 1955 har altså Institutet arbeidet med denne sak. Det synes å være lang tid for en så opplagt sak, men for

er å få dette produkt kjent.

Må for øvrig i denne forbindelse minne om at det fortsatt holdes politiske fanger her i landet. Jeg hus

Lykke er det samme som god helse og dårlig hukommelse.
Albert Schweitzer.

De som ikke fikk oppleve oppreisningen

Forts. fra side 1

- Redaktør Nils Vikdal
- Trafikksjef Knut Knutson
- Fiane
- Ingeniør Helsing, Strømmen
- Forfatteren Ivar Sæter, Tolga
- Direktør Henry Johansen, Kristiansand/Oslo
- Kommandørkaptein Vagn Knudsen
- Ingeniør Brynjulf Øvrum, Oslo
- Oberstløytnant Arnt Fosby, Kristiansand
- Overrettssakfører Ragnvald Vegusdal, Kristiansand.
- Fylkesfører Oscar Hæreid, Østfold
- Ordfører, disponent Harald Sunde, Flekkefjord
- Bestyrer Emil Bredenbech Melle, Sandefjord
- Seilmaker Johannes Møller, Risør
- Politiinspektør Skaar Peder- sen, Stavanger
- Professor Erling Styri, Landbrukshøgskolen
- Redaktør Albin Eines, Oslo
- Stud. teol. Ludvig Zwilg- meyer, Oslo
- Skogeeier Tollef Kilde, Rena
- Skogeeier Ole Sjøli, Yttre Rendal.
- Ingeniør Ulstrup, Vågsbygd, Vest-Agder.

Vi får ikke med flere i dag. Heller ikke har vi noen samlet fortegnelse. Leserne må være vennlige å hjelpe oss med flere navner. Skriv i denne dag!

Mellom venner

— Sett på strøket: Ingeniør Andreas Nybø fra Stokke i Vestfold.

— **Folkekapsitalisme er valgt som slagord for det amerikanske samfunnssystem i det ideologiske oppgjør med totalitær, statskontrollert kommunisme. Folkekapsitalismen står i dyp motsetning til denne, og skiller seg også ut fra velferdstatene av mer eller mindre statsosialistisk preg. Folkekapsitalismen blir derfor betegnet som «den tredje vei».**

— Major Ingolf Hoel, Oslo, er lykkelig på bena igjen etter gjennomgått operasjon på Ullevål.

— Nordmannen pastor Kristian Heggelund har vakt oppsikt i Filadelfiakirken i Eskilstuna som vekkelsespredikant. Han helbreder også ved bønn.

— Vi står i gjeld til alle mennesker, sa Paulus. Ikke slik med det norske folk. Trekvartfiffen og herskerklikken har nok med Berggrav og Løbreg pluss franktirørene og og tungtvannssabotørene.

— «Havkvern» av Stord har driftet siden november og gjort det riktig bra. Den henter sil-den der den er å finne, og venter ikke på fraktesild.

— Moderne skurkeri i Oslo: Til og med på Deichmanske bibliotek har pengepugerne i Telegrafverket montert en 25 øres automat i telefonkiosken, for å utnytte fattige studenter og skoleelever.

— For tiden regnes geitosten som Norges beste ambassadør.

— Hallo Romerike: Møtet på Jessheim var påtenkt 14. mars, men er utsatt til onsdag 4. april.

— Bonde Olav Opsahl, Tromald i Hallingdal, arbeider for tiden i Statsarkivet med materiale til en avhandling om gårdssamfunnet Gulsvik og gårdssamfunnet Vee, likeens til gårdene Kittelvik og Svehus. I fjor gjorde han ferdig en bok om gårdssamfunnet Sønsteby. Tidligere har han skrevet om Lindelien, Løknes,

Det skal bli spennende å se

om bladet som «alltid er foran» også vil gå foran i ny erkjennelse etter det som nu foreligger,

— — — — — eller om redaktøren vis a vis — som både i alder og visdom skulle ligge foran de andre — allikevel vil komme foran når det først skal byttes signaler,

— — — — — eller om Akersgataens tredje store — hvis hele bestrebelse går ut på å være foran det første — vil ta inner-svingen på dem begge.

Det skal bli spennende å se.
Den forventningsfulle.

Søre Sønsteby, Nordre Sønsteby, Søndre Medbøen, Øvre Tromald, Nedre Tromald og Lien. Når unntas Tromald-gårdene har samtlige fått Norges Bondelags gårdsdiplom og slektsdiplom. Også Tromald-gårdene oppfyller kravene og vil senere få sine diplomer. Dette gjelder utmerkelser som det virkelig står glans av. Gården må ha vært i slektens eie i 150 år for å kunne få gårdsdiplomet. Til slektsdiplomet kreves at slekten gjennom 250 år har holdt seg til bondeyrket.

— Det mangler ikke på folk her i landet som sier at Guds ord skal være vår rettesnor. Men hvor mange lever etter det? Staten allerminst!

— En fransk kvinne Suzanne de Dietrich (som ung utdannet elektroingeniør) har skrevet en bok som vi trygt kan anbefale: «En reise gjennom Bibelen», forlag Land og Kirke.

— Aksel Sandemose om «Et Dukkehjem»: *Stykket oppfyller husmorens drøm om å stikke av fra oppvasken. (!)*

— Biskop Otto Dibelius i Berlin er sannsynligvis en av de kirkeledere i hele Europa som har de fleste og vanskeligste problemer å tumle med.

— En studiegruppe av 24 framstående menn i Manchester ga nylig ut en meget bemerkelsesverdig bok «Christian Principles and Human Relationship in Industry».

Vi tilstår ofte å ha små feil, for å få folk til å tro at vi er fri for de store.

La Rochefoucauld.

ledelse i kontakt med Eivind Blehr, som det viste seg på agen hånd hadde arbeidet med samme sak.

Det ble så til at Eivind Blehr, Oscar Egeberg og jeg ble stående som en slags hovedkomite for dette arbeidet, og vi hadde som sekretær og medarbeider Forbundets sekretær, Helge Grønstad, og det er Grønstad som har hatt hovedarbeidet med innsamling av stoff. Jeg vil nevne at Blehr som den eneste jurist av komiteen, har nedlagt et stort og godt arbeide med den juridiske tilretteleggelse av stoffet.

Språklige — og ikke minst økonomiske grunner tilsa at Sverige var det nøytrale land som det passet best for oss å henvende oss til. Etter samtaler og skriftveksel med mange svenske jurister og rettslærde ble vi anbefalt Institutet för Offentlig och Internationell Rätt. Bekjent med at den norske regjering i London ved et par anledninger hadde benyttet Institutet, gikk vi ut fra at Institutets habilitet ville bli godkjent fra den kant.

På vår henvendelse til Institutet ble det svart at Institutet ville stille seg positiv til et slikt oppdrag. Det fulgte vedlagt en navliste over de vitenskapsmenn som skulle delta. Navnene og data vil de kunne lese i det vedlegg som følger både den trykte utredning og den lille forkortelsen.

Formell henvendelse ble så sendt Institutet først i mars 1953. For at Institutet skulle bli klar over at det også var

Hvem har ansvaret

for at vår brenselsforsyning er planløs og nærmest ruinerende for landet?

sendt Stortinget året forut, og som altså merkelig nok var ukjent for både Justiskomiteens formann og Justisministeren.

Interpellasjonen hadde til følge av 11 av de 13 stortingsmenn sa at de trakk sine navn tilbake, men jeg vil nevne, at ingen av disse har sendt, hverken Institutet eller navnesamlerne bekrefteelse på dette. Interpellasjonen medførte videre at Justisdepartementet den 17. april 1953 svarte på vårt brev av 19. juni 1952. Svaret gikk ut på at Stortinget avviste såvel planen om et eventuelt samarbeide, som tanken på å gjøre arkivmaterialet tilgjengelig.

Foran vendepunktet

Vi kommer sent, men vi kommer godt, hr. kunsell,» sa skipper Worse, og det samme kan Forbundet for Sosial Oppreisning si, når det nå kan legge frem på våre «dommere»s bord betenkningen fra det svenske rettsinstitut. Dermed er hovedfestningen inn-tatt: Historiens dom over oss og våre gjerninger under krigen. Og det var jo den vi først og fremst måtte ta sikte på å «erobre», dersom vi skulle ha håp om å komme videre i vår kamp. Det er bare så sørgelig at ikke Nils Vikdal og Hroar Hovden skulle få oppleve å holde dette seiersdokument i sine hender.

Hvor hadde vi vel stått i dag uten den uselviske og tilsynelatende håpløse kamp som Vildal innledet? Det må vi aldri glemme ham. Og den kampglade kaptein Hovden fra Toten var sin fars ekte-

re Ila-anstaltens råd (direktør, lege og inspektør) uttale seg om

Fra mars 1953 til og med ut 1955 har altså Institutet arbeidet med denne sak. Dette synes å være lang tid for en så opplagt sak, men for oss som har vært vitner til det store materiell Institutet har hatt til sin rådighet, — og vi som vet at det til stadighet er kommet nye opplysninger som måtte gjennomgås — er dette forståelig.

*

«Trangen til rett og sannhet kjenner ingen hindringer» er det sagt. Vi får håpe dette holder også denne gang. Det som er om å gjøre i dag

fengslets råd hadde vært men?

«Det spør».

er å få dette produkt kjent.

Må for øvrig i denne forbindelse minne om at det fortsatt holdes politiske fanger her i landet. — Jeg husker hvilket sterkt inntrykk Terje Wiigen gjorde på meg, ikke minst strofen som lød slik: «Han satt i prisonen i lange år, det siges i fulle fem», — hvor meget verre er det det så ikke med våre fanger, som snart har vært innsperret i 11 år. Også for deres skyld går kampen videre. Lyspunkter har vi også, blant annet har dette med advokat Mordts bok vært oss til god hjelp.

Av

Ivar Frihaug Osa

fødte sønn og stod på sin post til han stupte. Evig ære til dem begge to.

Men, som det står i en sang: «Det er ennu mangen strid at stande, mangt et slag at stå». Og våre to hovedmotstandere nå er en ensrettet presse og Grunnlovens § 5, hvis konklusjon er den, at en «hellig» mann ikke kan ta feil.

Hva pressen angår, så vet vi jo at storslumpen av redaktørene må redigere sitt blad som «ørneklør». De må sitte med den største akt-somhet og passe på at direksjon, forstanderskap og abonnenter ikke fornærmes. Det er en tilsnikelse i dag å kalle den norske presse for en «fri» presse. Den er ikke fri lenger enn partiet tillater det. Vi som

er dømt som landssvikere, har ikke fått inn en eneste setning til vårt for-svar i denne «frie» presse inntil denne dag.

Men nå lysner det. Flere har allerede tatt standpunkt og flere kommer etter. Det vil også omsider medføre at Grunnlovens 5. paragraf blir ført fra det «hellige» og ned på det menneskelige stadium, — det vil si, at selv en konge kan ta feil.

Imidlertid fortsetter vi kampen. Vi hverken kan eller vil gi opp, før det såkalte «Erstatningsdirektorat» har undersøkt om kassabeholdningen stemmer med regnskapet. Da skal våpnene legges ned.

Næst etter at gjennomføre en beslutning er intet saa forfriskende som resolut at oppgive den.

Kai Friis Møller.

Vest-Agder.

Vi får ikke med flere i dag. Heller ikke har vi noen samlet fortegnelse. Leserne må være vennlige å hjelpe oss med flere navner. Skriv i denne dag!

Misforstått ironi er kilden til mange av våre skjebnesvangre feiltagelser.

Aldous Huxley.

H.adv. Kiær Mordts bok

Sorenskriver Thomas først i Vestfold til å bortforklare fakta.

Under titelen «Landssvikopp-gjøret», har sorenskriver Harald Thomas anmeldt boken «Det urettferdige Rettsoppgjør» av h.r.-adv. Kiær Mordt i Tønsbergs Blad, 25. febr. Skilnaden er stor mellom den anmeldelse den landskjente h.r.adv. Sterri ga i «Nationen», kort og grei, og den spaltelange anmeldelse til Thomas, som bare går ut på å rettferdiggjøre de mange råbarkededommer som han selv var mester i å avsi.

Han minner meg om gutten som spiste saftsuppe, og da han hadde spist kirsebærene i suppa, skjøv han tallerkenen fra seg og sa: Nå er jeg mett —. Under henvisning til § 86 sier herr Thomas kort og godt: Nasjonl Samling ytet med all sin evne Tyskland sådan bistand —. Han går glatt forbi alle de ti tusener som arbeidet dag og natt i den tyske rustningsindustri, og som derved friga like mange titusener av tyskere for krigsinnsats.

For en som i flere år arbeidet sammen med slike «gode nordmenn», uten at det var nevnt i tiltalen, virket det mildest talt latterlig, når mange av disse § 86-helter på frigjøringsdagen opptrådte i hjemmefrontuniform og var bedre enn andre.

Hr. Thomas var vel den første som stilte seg til rådighet som dommer over NS her i Vestfold. Derfor er det lett å forstå at han også er den første som gjør et fortvilet forsøk på å bortforklare sin egen skyld.

Vestfold, 25. 2. 56.

SVERRE BREKKE.

Forbundets linje

Fra det vellykkede landsmøte 28.2-56

Forts. fra side 1

MEST STORMENDE MUNTERHET: Da Hafskjold refererte redaktør Anton Beinsets jamring i Dagbladet over at det i Stortinget var gjengitt en hederlighetsattest for Andreas Meland, Skoger.

MEST STORMENDE APPLAUS: Etter innlegg av Rolf Gjessing om rettsstatens gjenoppbygning gjennom våre nyttelekkede jurister, som etter hvert rekrutterer dommerstand og andre embeter.

FRISKT PUST: Sivilingeniør Einar Fasting holdt en flamme tale for Europatanken.

KLIMAKS: Da Erling Bjørnson underhold med spøkefulle historier fra Aulestad.

VÅRE DØDE: Ble minnet ved en vakker tale av tidl. ordf. ingeniør Einar Grill Fasting.

ARSMØTEREFERENT: Ingvar Tangeland

MØTETS FOTOGRAF: Haug Syversen, Oslo.

DAGENS FLITTEGSTE MANN: Kasserer Rolf Ruyter, finansminister i ministeriet Hafskjold.

HYGGELIG INVITASJON: Oscar Holm fra Mo i Rana ba Forbundet velkommen til Nordland (med landsmøte der — så snart leilighet byr seg).

HYGGELIG INVITASJON: Lærer Karl Johan Stokke ønsket neste landsmøte lagt til Nord-Østerdalen.

TALEN FOR FOLK OG LAND: Hafskjold.

LANDSMØTEBYEN: Hamar strødde i anledning dagen perlemorskyer over sin blåblanke himmel. Sympatisk og vakker by, med et bemerkelsesverdige pent portrett av biskop Schjelderup, som dominerende innslag i den landskapsfotografen Carl Næss.

Visse foreteelser har gjort at jeg har funnet det nødvendig å skrive det nedenstående. Det kan være at det finnes noen enkelte som ikke er enig, men jeg nærer på den annen side ingen tvil om at jeg har flertallet med meg. Altså —:

Det heter fra gammelt at det ofte er både vel og bra å ha kampglød og gå-på-humør, men at det alltid vil være nødvendig å bruke vett og sindighet.

Det synes å være grunn til å legge seg disse ordene på sinne akkurat nå som vi har mottatt utredningen fra de svenske professorer, — den utredningen som på fast og nøkternt folkerettslig grunnlag river støttebjelkene vekk under det norske etterkrigsoppgjøret.

Uten tvil er det all mulig grunn til å glede seg over den tilslutning vi dømte får gjennom denne utredningen. På den andre siden oppfordrer den ikke til å vike bort fra den saklighetens og sindighetens linje som vi i Forbundet gjennom alle år har bestrept oss for å holde oss til, og erstatte den med overmot og brautende ord. Utredningens eget sprogbruk gir i så måte et følgeverdig eksempel.

Den kamp vi fører er ikke — og må heller ikke være — en kamp bare for kampens skyld. Vi slåss ikke for vår fornøyelses skyld. Når vi har troppet opp overfor dem som har villet knase og knuse oss med det som vi har ansett som rettsstridige midler, så har det utelukkende vært fordi vi har ansett det som en plikt mot vår egen og våre familiers ære og mot vårt lands anseelse som rettsstat. Og alt på Forbundets konstituerende møte i Romedal i 1950 ble det sagt:

tets dirigent dengang vedstår jeg meg den dag i dag fullt ut min påstand om at det er større effektiv styrke i en påpekende, rolig pekefinger enn i en sansesløs, harmdirrende knyttneve. Vi drives ikke av tanker om hat og hevsn. Vi fører ikke trusler mot landsmenn i vårt flagg. Det har vi råd til å la de andre være alene om. Det vi søker er sannheten og den oppreisning den kan gi oss, og vi søker den selv om vi vet at vi på vår side må ta risikoen ved selv å ta ansvar og bære kritikk.

Lå oss i dette øyeblikk — fordi om vi har fått mektige midler i hende — for enhver pris holde hodet klart. Den svenske utredning skal tjene oss til oppmuntring gjennom det ryggstø den gir oss under hevdelsen av våre standpunkter. Den må ikke oppfattes som noe slags narkotisk hisingsmiddel til store ord og ubetenkte armsving.

Selvsagt har ordene kunnet falle hårde også fra vår side.

Men vi har alltid sørget for å ha saklig dekning for dem. Det har i årenes løp vært stukket oss mangehånde våpen i hendene. Men vi har ikke villet bruke dem. Det var ikke noe slagsmål vi hadde gitt oss ut på. Vi kunne være kvasse og likefremme nok likevel, og både ironien og sarkasmen sto oss til full rådighet — innen rimelighetens grener. Og — ærlig talt — vi har greidd oss godt med det. Vi skal gjøre det fortsatt også. Vi tjener ikke på å gjøre oss selv simple.

Nei, — det mål vi har satt oss, det vi arbeider med, gir oss styrke nok i seg selv og all ønskelig anledning til å opptre med den fasthet og beslutsomhet som situasjonen krever.

La ikke den tilslutning i stadig økende tempo som vi er vitne til, gå oss til hodet. La oss bruke vettet vi som mener vi har det. I det lange løp vil det det gagne oss alle best.

Forbundssekretæren.

Minister Blehrs foredrag —

Forts. fra side 1 —
Heimsavtalens innledning («preambulen») er ulogisk når den taler om 6te divisjon, som alt hadde nedlagt våpnene den 9. juni kl. 24. Dette er Institutets konklusjon. Vi har således fått medhold i dette viktige punkt. Kapitulasjonen var en statsakt, ikke bare en våpenstillstandsavtale.

KRIGEN VAR SLUTT

Institutet mener, at når den norske overkommando

frontens ledelse. Hjemmefrontens styrker var bare franktirører. De førte ikke krig. Heller ikke de britiske kystangrep var krig, selv om nordmenn deltok. «Den tyske kapitulasjon i 1945 skjedde uten foregående krigshandlinger på norsk mark.» Der var således ikke krig, men fred var heller ikke sluttet. Derfor besto en formell krigstilstand.

Paragraff 86



Min kjære strevsomme mann, vår gode, umistelige far, bestefar, svigerfar, bror, svoger og onkel

Ole Lillehagen

døde plutselig fra oss den 3. 2. nær 65 år.

For slekten

Anna Lillehagen
Lismarka.



Vår kjære, snille far, svigerfar, bestefar og bror

Lars Skude

døde fra oss i dag 68½ år gl. Skude, 2. mars 1956.

Anne og Kåre
Per og Matten.
Kari og Birger
Barn Svigerbarn
Kristine og Olga
Søstre.
Barnebarn.

Begraves ved Skude kirke lørdag 10. mars. Alle er velkomne til en enkel bevertning i hjemmet kl. 11.

Avdøde ønsket ikke kranser.

Bitter ironi

Forleden ble vår fiskerigrense krenket av russiske sildefiskere. Dette var slett ikke bra av russerne. Det som i den anledning forbauser meg mest er den norske presses og Norsk Rikskringkastings reaksjon på overgrepet. Det var i lang tid førstesidestoff i avisene. I riksprogrammet var det førstestoff og dertil behandlet i Kringkastingsens aktuelt flere dager på rad.

Det som jeg er forbauset over er:

Hvorledes reagerte den norske presse og Kringkastingen over det som hendte i Jøssingfjorden for 16 år siden? Var overfallet på Norge av den britiske marine så bagatellmessig i forhold til det som de russiske fiskerbåter forbrøt seg på Sunnmørskysten?

Etter min fattige forstand så må det være tusen ganger alvorligere det som skjedde i Jøssing-

FOLK OG LAND

Det viktigste stoff i bladets nr. 7 og nr. 8, medregnet presentasjonen av de svenske rettslærde (med bilder) er utgitt i nytt opplag.

Innsend omgående din bestilling!

Særtrykket koster 10 øre pr. eksp. Send samtidig betalingen, helst over postgiro nr. 16450. For eksemplarer som etter innsendte navnelister (med påførte adresser) postlegges fra Forbundets kontor, betales inklusiv porto 25 øre pr. stykk.

Interessert ung jente

får plass i hønseri. Meget sentralt ved Drammen.

M. BACKMAN, Gulskogen.

FOTO

Reproduksjon etter gamle fotografier, samt alle slags fotografiske oppdrag for øvrig, utføres ekspedit og fagmessig.

Haug-foto

Bolkeløkken Allé 10
Telefon 60 01 09 - Oslo.

LANDSMØTET

Bilder kan bestilles gjennom Folk og Land.

JEG VIL GJERNE

få kjøpt et gårdsbruk med bra hus. Kår- og odelsfritt.

Eksp. anviser.

DAMSLETHS

HUMORISTISKE
PROSPEKTKORT

ønskes kjøpt. Kan om ønskes skaffe «Ragnarok».

Bill. mrk.

Alle

pengeforsendelser til Folk og Land bes sendt til Folk og Lands ekspedisjon. Benytt giro 16450.

Folk og Lands kass.

Mjønvald Kafé

Brandbu, Hadeland
anbefales

Benytt

HANDSKOMAKEREN

Neuberggt. 15, Oslo

YGGELIG LÆRER: Læ-
rer Karl Johan Stokke ønsket
neste landsmøte lagt til Nord-
Østerdalen.

TALEN FOR FOLK OG LAND:
Hafskjold.

LANDSMØTEBYEN: Hamar
strødde i anledning dagen per-
lemorskyer over sin blåblanke
himmel. Sympatisk og vakker by,
med et bemerkelsesverdig pent
portrett av biskop Schjelderup,
som dominerende innslag i den
landskjente fotograf Carl Nor-
manns utstillingsvinduer i by-
ens sentrum. (Hamar-firma
med filial i Oslo!) Byen har
12 000 innbyggere og en hel
stripe av verdensrekorder på
skøyter!

VEMODIG: Byens sønderlitte
domkirke fra middelalderen.

MEGET BETEGNENDE: At her-
skerklikken i Norge, istedenfor
å gjenreise Hamar-domen og
ny kirke f. eks på Svalbard,
tukler bort millionbeløp til en
såkalt kongekirke i København.

VERDT Å HUSKE: At Hamar
hadde Norges første folkehøy-
skole, Sagatun, hvor Olaus Ar-
vesen og Herman Anker var de
store sāmenn. Her var også
Bjørnstjerne Bjørnson ofte med
og spredte lys over land.

BYEN OG BYGDENE: Det gode
samarbeid er manifestert ved
reinsningen av et større etablisse-
ment, som i sin helhet tjener
vårt jordbruks interesser. Her
er utstillingshaller, rom for
landbruksadministrasjon, labo-
ratorier, verksted, dyrehospital,
fjøs og staller, travbane m. m.

HAMAR-ATTRAKSJON: Hver
time buss til Hedmark-Toppen,
med eksklusivt utsyn, restau-
rant og nytt hotell.

NOTABENE: I sommertiden og-
så bussrute Hamar—Värml-
land.

BRA SAKER: Byens ungdoms-
herberge, et av Nord-Europas
beste.

LIKE VED HAMAR: Vang pre-
stegård, hvor Hanna Winsnes
skrev sine berømte kokebøker,
og like ved Dystingbo, hvor
Henriette Schönberg-Erken
dyrket sin berømmelige mat-
kunst.

HERLIG RIKE PÅ JORD: Nes —
blottet for industri. Her er det
Vår Herres industri som domi-
nerer med produksjon av
melk, honning, frukt, korn og
solid bondekultur.

PRESSE: Hamar Stiftstidende,

for hvem skyld. Når vi har
tropet opp overfor dem som
har villet knase og knuse oss
med det som vi har ansett som
rettsstridige midler, så har
det utelukkende vært fordi vi
har ansett det som en plikt
mot vår egen og våre fami-
liers ære og mot vårt lands
anseelse som rettsstat. Og alt
på Forbundets konstitueren-
de møte i Romedal i 1950 ble
det vedtatt med spontan ak-
klamasjon at vår linje skulle
være opplysningens og sak-
lighetens. Det var nok en og
annen som hest hadde sett
— og det kunne nok slik situa-
sjonen var forståes — at vi
hadde trukket blankt, vrent
det hvite i øynene fram, og
tatt opp en krass og uforson-
lig kamp mot alt som sto oss
imot. Men fornuften seiret.
Seiret overveldende. De som
fordømte hat- og hevnførføy-
ningene hos våre motstande-
re, var klar over at slik ville
ikke vi bære oss ad. Vi had-
de ikke bruk for det. Som mø-

høyreorgan. Første offisielle
redaktør Olaus Arvesen (1863—
1872), dette er riktig, selv om
bladet startet 1847. Hederlig
journalistikk, men lot seg i
1945 lure av Smitt-Ingebretsen-
gjengen. 2. Hamar Arbeider-
blad. Sosialt sett et sympatisk
ansikt, men tilhører den hend-
døende liga av løbergister.
Første redaktør Olav Kringen,
fra 1909.

SKOLEBY: Vet du at Hamar
hadde lærerskole alt fra 1867?

BLANT BYENS YNGRE LEGER:
Dr. Herigstad.

HAMARS KRISTENLIV: Etter
en beretning i Hamar Arbeid-
erblad den 1. mars preges det
av ekthet, sindighet og vidsyn.
GRATISANNONSE: Ideal flatt-
brød. Fabrikken opprettet 1924.
På grunn av sin kvalitet ærlig
verdt lesernes vennskap.

GRATISANNONSE: Norøna-sko-
ene er fra Hamar. Meget so-
lid lest. Lekre å gå på.

GRATISANNONSE: Viking tørr-
melk og usukrede fløte. Prima
saker. Fabrikken bygget 1874.

ETTER HAMAR-MØTET: Mø-
ter til videre kunngjøring av
svenske-avhandlingen vil bli
holdt over hele landet.

som alt hadde nedlagt våp-
nene den 9. juni kl. 24. Dette
er Institutets konklusjon. Vi
har således fått medhold i
dette viktige punkt. **Kapitu-
lasjonen var en statsakt, ikke bare en våpenstillstans-
avtale.**

KRIGEN VAR SLUTT

Institutet mener, at når
den norske overkommando
påtok seg å sette i stand
krigsflyplassene Barduf-
foss og Skånland, «et
militært arbeide som hadde
til hensikt å fremme krigfø-
ringen mot de allierte» — da
har overkommandoen ment
at krigen var slutt. Ellers ble
det jo krigsforræderi og kun-
ne hverken betegnes eller
godtas som «ehrenvolle Be-
dingungen». Forutsetningen
om at krigshandlinger ikke
skulle gjenopptas ble over-
holdt. Sabotasjen og hjem-
mefrontens voldshandlinger
og snikmord var ikke krigs-
handlinger. Det opplyses at
voldsaksjonene til å begyn-
ne med ble tatt opp av
kommunistene etter rus-
sisk ordre, men «Hjemme-
fronten synes i 1943 å ha be-
gynt å akseptere voldsaksjo-
ner som motstandsmiddel,
«snikmord» («likvidasjoner»)
oppgis således å ha vært god-
kjent av Londonregjeringen
og autorisert av Hjemme-

let i Kringkastingsens aktuelt»
flere dager på rad.
Det som jeg er forbauset over
er:
Hvorledes reagerte den norske
presse og Kringkastingen over
det som hendte i Jøssingfjorden
for 16 år siden? Var overfallet
på Norge av den britiske marine
så bagatellmessig i forhold til
det som de russiske fiskerbåter
forbrøt seg på Sunnmørskysten?
Etter min fattige forstand så
må det være tusen ganger alvor-
ligere det som skjedde i Jøssing-
fjorden. Jeg husker dessverre
ikke hvorledes preste og Kring-
kasting da reagerte. Men etter

Paragraff 86

Vi skal nu se, hvorledes dette
spiller inn på spørsmålet om
straffelovens forræderiparagraff
§ 86 — var *anvendelig*.

Her legger Institutet vekt på, at
krigstilstanden var av formell
natur. «De krigshandlinger, som
litt etter litt ble gjenopptatt og
berørte norsk område, innskren-
ket seg til enkeltstående britiske
kommandoraider og luftbombar-
dementer. Noe våpenskifte mel-
lom norske og tyske tropper fo-
rekom ikke, og motstandsbevege-
sens senere innsatser utgjordes
av sabotasjehandling og annen
virksomhet *uten karakter av fol-
kerettslig krigføring*.» Det må da
åpenbart kunne spørres om en
slik rent formell krigstilstand
uten krigshandlinger med rime-
lighet kan tenkes å ha vært til-
siktet i en lov, hvis minimums-
straff er frihetstap i tre år? Her
har Institutets lærde herrer delt
seg. En fraksjon henviser til at §
86 også taler om bistand «med
sådan krig for øye». Denne frak-
sjon mener at det er «tånkbart»
at straffbar bistand til fienden
også kan ytes i tilfelle hvor
tross akutt krigsfare, krig fak-
tisk ikke bryter ut. Men Institu-
— Forts. side 4

Tvangsauksjon — ?

Forts. fra side 1
det var den gang krisehjelpen
trådte i aksjon i 30-årene,
forstår en best at retts-
staten på nytt beveger seg på
tynn is. Ett er sikkert: Den
som skulle finne på å by på
en slik auksjon må være klar
over at hans navn vil bli
husket. Skal vi si at det kan
klare seg med denne advar-
sel for det første?
**Vi skal komme tilbake
til denne sak i neste
nummer.**

det var den gang krisehjelpen
trådte i aksjon i 30-årene,
forstår en best at retts-
staten på nytt beveger seg på
tynn is. Ett er sikkert: Den
som skulle finne på å by på
en slik auksjon må være klar
over at hans navn vil bli
husket. Skal vi si at det kan
klare seg med denne advar-
sel for det første?

«Rettsoppgjørets» historie

Til belysning av «rettsoppgjøret» foreligger alle-
rede et temmelig rikholdig materiale, og bidrag kom-
mer stadig inn. Leserne oppfordres til å sende til
Folk og Land dokumentariske opplysninger som de
måtte sitte inne med.

Det innsendte materiale vil så bli bearbeidet av
en nedsatt komite. Innsenderens navn vil ikke bli
offentliggjort.

BILER

Personbiler - varebiler - lastebiler

spesialbiler og busser

Mot og uten kjøpetillatelse

SVERRE TIDEMAND RUUD

Gjøvik Tlf. 71 747

To landsvante piker

Søkes til trivelig gård like ved Drammen. Den ene
skal hjelpe til i gartneriet og den andre til almin-
lønnsforlangende. Nærmere opplysning henven-
delse

nelig husarbeid. Kun voksne. Attestkopier og

ALF BJØRNSTAD, Lier. Tlf. Drammen 6131.

Fire flinke gutter

med interesse og helst med øvelse i grønnsak-
dyrking på friland og under glass, får plass på
sentralt beliggende gård nær Drammen, nå eller
senere. Attestkopier og lønnsforlangende sendes

ALF BJØRNSTAD, Lier. Tlf. Drammen 6131.

Mjonvald Kafé

Brandbu, Hadeland

anbefales

Benytt

HÅNSKOMAKEREN

Neberggt. 15, Oslo

Garantert fagarbeider

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2

Telef. 44 43 33

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger

oljet, m/ kadimerte beslag

Inneh. Alf T. Lunde

Mossevelen 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

UR

Jeg fører alle de kjente
svitsermerker som Omega,
Longines, Certina, Cyma,
Tissot, Revue, Antima og
Allsport.

Dette er en tillitsak.
De blir ikke skuffet hver-
ken over pris eller kvalitet.

R. Gjessing

URMAKER

DRAMMEN

Telefon 2507.

Annelise Parow

TANNINNSETNING

Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lade-
moen kirke - Voldsminde

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Bladet koster
20.- kroner pr. år

FOLK OG LAND

Vår adresse er:
Kierschowsgt. 5, Oslo

Forts. fra side 2 —
tet legger her stor vekt på *det subjektive moment*. Jeg siterer:

«Ved bedømmelsen av den enkeltes mulighet til å avgjøre, om våpenskiftet var avsluttet, eller om en aktuell mulighet for dets oppblussen forelå, synes den alminnelige mening i Norge å være av avgjørende betydning. Som tidligere anført var, i allfall til å begynne med, oppfatningen den at «Norge har kapitulert», at «krigen opphørte i Norge 9. juni, da våpnene ble nedlagt», og at således «krigen var slutt».

Krigen var slutt

I Sverige var oppfatningen at krigen i Norge var slutt. Senere — i 1943 — begynte hjemmefronten sine sabotasje- og franktireraksjoner. Den som hadde kjensskap til at slik virksomhet var autorisert av regjeringen, kan åpenbart ha hatt grunn til å regne med krigshandlingenes gjenoppblussen — mener denne fraksjon av Institutet. Jeg vil her skyte inn som en personlig bemerkning, at når Institutet et annet sted betegner sabotasje-handlingene som forbrytelser, og oppmuntring dertil som folkerettslig rettsbrudd fra regjeringens side, da var det ikke rimelig å anta at regjeringen sto bak. Vi har jo alltid pukket på folkeretten til det ytterste.

Så var det den annen fraksjon av Institutet, som uttaler:

«Etter en innen Institutet representert mening burde det overhodet ikke være tale om å anvende straffelovens § 86, når ikke regulære krigshandlinger pågår eller må ansees *umiddelbart forestående*».

Jeg kan røpe at denne fraksjon er professor Sundberg selv, — han som er Institutets leder og også leder av den svenske stats folkerettslige institutt i Uppsala, og også forfatter av et verk «Folkerett» — det som leses av

Samarbeidet med okkupasjonsmakten må alene ikke innebære deltagelse i *miltære krigshandlinger* eller i *krigsoperasjoner*; hvorledes medvirkning til andre skritt til krigføringens fremme skal bedømmes er omstridt. *Fremskaffelse av varer og arbeidsprestasjoner* som okkupanten har rett til å kreve, innebærer ikke brudd på troskapsplikten. Den lovlige regjering kan overhodet ikke forlange en handlemåte av sine undersåtter som utsetter dem for okkupantens folkerettslige straffeksjoner. Befolkningen er berettiget til aktiv motstand i den utstrekning den iakttar de for krigførende gjeldende folkerettslige bestemmelser. Motstand i andre former, slik som sabotasje og andre handlinger for å forstyrre ordenen, er ikke forenlig med lojalitetsplikten. Det innebærer ikke noen tilsidesettelse av befolkningens troskapsplikt om den stiller seg passiv til den slags motstandshandlinger.

Vikarierende statsmakt

Okkupanten plikter å utøve sin *vikarierende statsmakt* under iakttagelse av landets lover, såfremt dette lar seg gjøre. Den bestående forvaltnings- og domstolsorganisasjon skal derfor fortsette sitt arbeide under okkupanten som statsmaktens innehaver. *Deltagelse i dette arbeid kan ikke bety noen tilsidesettelse av troskapsplikten*. Hvis okkupanten finner at det ikke lar seg gjøre å følge landets lover, må statsmaktens utøvelse overlates enten til okkupasjonsarmeen eller til et sivilt spesialorgan. I begge tilfelle er det nødvendig med et forbindelsesledd mellom okkupantens organer og landets. Til dette kan okkupanten bruke enten sine egne folk eller landets. Sistnevnte alternativ stemmer best med okkupantens plikt til å innskrenke sin inngripen til det strengt nødvendige. Slike forbindelsesorganer var *Administrasjonsrådet* og de *konstituerte statsråder*. *Også Quislings regjering* — som ble utnevnt av den tyske okkupasjonsmakten — hadde et slikt organ.

Blehrs foredrag på Hamar

og da i særdeleshet at dette skal fungere så normalt som mulig. Den lovlige regjeringens eldre eller nyere lover, som er en hindring herfor, kan derfor suspenderes, og også slike som truer okkupantens sikkerhet. **Eksilforordninger kan derfor ikke utferdiges for disse områder. Det å adlyde okkupantens bestemmelser kan ikke innebære brudd på troskapsplikten. Det samme gjelder prestasjoner av tjenester, som okkupanten kan fordre. En eksilregjering oppfordring til motstand kan umiddelbart møtes med bindende kontraordre. Omfatter nu okkupantens lovgivningsmyndighet det økonomiske liv i dets helhet, kan eksilregjeringen ikke bekjempe okkupanten med å gjøre et sådant samarbeide straffbart; et slikt samarbeid innebærer ikke tilsidesettelser av troskapsplikten. Slike eksilforordninger kan okkupanten også ifølge Genkonvensjonen av 1949 sette til side.**

Folkeretten anerkjenner ikke adgang til krigføring gjennom lovgivning.

Som kjent ble de uunngåelige motsetninger mellom okkupant og befolkning mer og mer skarpere og utøvelse av *vanlige*



med den almene rettsgrunnsetning at de skjerpede straffelover ikke må gis tilbakevirkende kraft.

I Norge har meningene vært delt, hvorledes landssviklovgivningen i den henseende skulle bedømmes, men den seirende oppfatning har vært at denne lovgivning innebærer en mildning av straffelovens forræderstraff, dvs. et slags amnesti. Ifølge kommentarene til den norske straffelov har imidlertid straffen for forræderi til hensikt å ramme en åpenbar, om enn også en direkte bistand til *fiendens militære kraftutvikling*. Under dette kan ikke henføres *ukvalifisert medlemskap av en politisk organisasjon* eller utøvelse av *vanlige*

Kriminaliseringens inntreden skjedde ikke ved noe bestemt tidsrom og heller ikke gjennom en av norsk statsmakt offentliggjort direktiv, men berodde på anonyme enkeltpersoners omdømme. Det berettigede i kravet på borgernes — og i enn større utstrekning på utlendingers — kjennskap til dette tidspunkt synes diskutabelt. Arsaken til samarbeidet har i regelen vært ønsket om å beholde forvaltningsorganene på norske hender mot å gjøre visse innrømmelser. Det kan neppe antas at et sånt samarbeide ble forræderi gjennom okkupantens økede innblanding i visse norske forhold.

Umiddelbart etter okkupasjonen var man på norsk side i alminnelighet innstilt på samarbeid med okkupanten. Dette var i Administrasjonsrådets tid. Det annet stadium var de kommissariske statsråders tid. Forvaltningstjenestemennene fortsatte å fungere og må derved ha gitt almenheten den oppfatning at et samarbeid i det minste ikke var lovstridig. Uten tvil medførte også den norske innflytelse i forvaltningen fordeler for befolkningen. Når det tredje stadium begynner, er vanskeligere å ti: Høyesterettsdommernes nedleggelse av deres embeter og den Quislingske statsakt er to påtagelige fakta. Det ser imidlertid ut som om den tiltagende norske attitydforandring hadde en viss samtidighet med at Sovjet-Russland kom med i krigen og krigslykkens omskiftning. Men noen endret folkerettslig karakter kunne ikke okkupasjonen derved få.

Vurderingsnormene har også vært forskjellige i så henseende,

Solems henvisning til grunnlovsforbudet mot retroaktiv lovgivning som et drivende motiv blir meningsløs, hvis handlingene allerede var rammet av § 86. Uttalelsen må forutsette at uten landssviklovgivningen var handlingen straff-fri. Selve det forhold at man ikke anvendte straffelovens betegnelse «landsforræderi», men fant å burde bruke et nytt uttrykk for «landssvik» viser ytterligere at omhandlede handlinger ikke kunne føres inn under landsforræderi-begrepet. Anvendelsesområdet for landsforræderibestemmelsene og landssviklovgivningen skulle delvis falle sammen, således at grensen mellom dem var svevende, men det leder ubetinget til den konklusjon at de ikke falt helt sammen. Landssviklovgivningen innebar i større eller mindre utstrekning en kriminalisering av handlinger som man mente ikke kunne rammes av straff for landsforræderi etter straffeloven.

Det er imidlertid påtagelig at landssvikgjerningen — sannsynligvis på grunn av grunnlovsforbudet mot lover med tilbakevirkende kraft — i den provisoriske anordning av 1942, hvormed den provisoriske anordning av 1944 i hovedsaken stemmer overens, er beskrevet som den falt under forræderibestemmelsen således:

«Straffbart medlemskap i Nasjonal Samling, nasistisk hird eller annen organisasjon som yter fienden bistand eller som medvirker dertil.» Man går derved ut fra det som skulle bevises, nemlig at medlemskapet i og for seg innebærer bistand i råd eller dåd til fiendens krigshandlinger, og fanger således den tolkning av straffeloven som normalt er domstolens oppgave. Den fremgangsmåte å gi landssviklovgivningen skinn av å tydeliggjøre eller forklare gjeldende rett innebærer med andre ord at lovgiveren — gjennom å knytte denne lovgivningen til landsforræderibestemmelsen — ad en omvei vil påvirke folkemeningen og således i realiteten gir landssviklovgivningen karakter av ny straffelov.

hovedsaken forble på norske hender ikke blott har muliggjort en omfattende import av mel og andre viktige levnetsmidler, kull og jern m. m., men også at det lykkedes å hindre beslagleggelse av norske fartøyer samt rekvisisjon og utførsel av norsk eiendom reddet betydelige verdier. Er dette riktig, krever alminnelige skadeserstatningsregler prinsipielt én avregning mellom gevinst og skade som kalles «compentatio lucri cum damno», — selvsagt under forutsetning av like ubetinget kausalitet på begge sider. Ved anvendelsen av landssviklovgivningen er imidlertid i et tilfelle et slikt krav om avregning blitt avvist dermed at «ansvaret ikke kunne kompenseres med økonomiske fordeler som måtte være oppnådd som resultat av prisverdige, men forsåvidt pliktmessige anstrengelser». Uttalelsen innebærer at et av rettsordningen som ugyldig og straffbart forvaltningsoppdrag ikke desto mindre skulle skape legal plikt for landssvikere til å fremme landets interesser! Man spør seg: Hvori ligger da «landssvik»? Denne vanskelig forståelige motivering synes heller ikke å ha vært gjentatt. I virkeligheten har landssviklovgivningens begrep «skadeserstatning» hatt eller iallfall fått karakter av en økonomisk straff av samme art som bøter.

En appell

Jeg vil til slutning få lov til å rette en personlig appell til de rettsforfulgte:

Jeg blir ofte spurt: Nu får vi vel pengene igjen? Får vi straks oppreisning og erstatning? — Nei, så fort går det ikke. Det faller ikke noen gylden frukt ned i våre hodeplagg. Det må løpe meget vann i havet, og mange av de kompromitterte rettssvikere må følge Erik Blodøks, før det norske folk vil høre på vårt krav om gjenreisning av rettsstaten. Hvor mange av oss som er her i i dag, vil få oppleve det? Vi må stole på at de unge vil holde kravet oppe. Det er det tredje stadium...

86, når ikke regulære krigshandlinger pågår eller må ansettes umiddelbart forestående».

Jeg kan røpe at denne fraksjon er professor Sundberg selv, — han som er Institutets leder og også leder av den svenske stats folkerettslige institutt i Uppsala, og også forfatter av et verk «Folkerett», — det som leses av de svenske juridiske studenter. Han underbygger sin mening med vektige argumenter, som dere må lese selv.

I praktisk henseende tror jeg man kan si, at de to fraksjoner faller sammen. Der skal overordentlig meget til, både av virkelig aktuell krigsfare og av subjektiv viden og forsett — for at dette med «sådan krig for øye» i § 86 skulle kunne føre til domfellelse for forræderi. Vi har fått medhold i vår oppfatning.

Samarbeide

Jeg kommer nu over i det overordentlig interessante kapitel om den lovlige regjeringens kompetanse. Institutets utgangspunkt er her, at befolkningen står i et lydighetsforhold til okkupanten. Dets basis er ikke bare det faktiske maktforhold, men også det rettsforhold som er regulert ved landkriksreglementet. Okkupanten er forpliktet til å fungere som den lovlige statsmakts vikar. Tross befolkningens lojalitetsplikt overfor okkupanten har den en troskapsplikt overfor den lovlige regjering. Men denne forhindrer ikke at befolkningen er forpliktet til å støtte okkupantens bestrebelse for å sørge for at det sivile liv i størst mulig utstrekning går sin vanlige gang. Befolkningen har en absolutt plikt til samarbeide på de felter hvor okkupanten etter folkeretten har noe å kreve. Okkupantens plikt til å sørge for befolkningens behov og ordnede forhold krever et samarbeid.

Lojalitet

Dette samarbeid er umulig, dersom befolkningen ikke viser lojalitet. Lojalitetsplikter innebærer i første rekke en plikt til å unnlate enhver handling som legger hindring i veien for okkupasjonsmakten i dens plikt til å sørge for områdets sivile forvaltning. Befolkningen er berettiget til en passiv holdning bare i den utstrekning landkriksreglementet ikke forutsetter lydighetsplikt.

forbindelsesledd mellom okkupasjonsorganer og landets. Til dette kan okkupanten bruke enten sine egne folk eller landets. Sistnevnte alternativ stemmer best med okkupasjonsplikten til å innskrenke sin inngripen til det strengt nødvendige. Slike forbindelsesorganer var Administrasjonsrådet og de konstituerte statsråder. Også Quislings regjering synes folkerettslig å måtte betraktes ra denne synsvinkel.

Manglende kunnngjøring

Når det gjelder nye straffelover synes det å være utslagsgivende at kravet på en effektiv offentliggjørelse er kommet til uttrykk i (menneske)-rettighetserklæringen i 1789, i Europarådets konvensjon angående beskyttelse av de menneskelige rettigheter og grunnleggende friheter samt i Genfkonvensjonen av 1949. — Dette krav kan dermed ansees for å tilhøre de alment anerkjente rettsgrunnsetninger. I den utstrekning en eksilregjeringens lovgivning medfører utvidet straffbarhet eller straffeskjerpelse, må det derfor være folkerettsstridig å unnlate offentliggjørelse. Spesielt må dette gjelde landssvikanordningen av 1944, som ikke bare ikke ble bragt til befolkningens kjennskap, men ble holdt hemmelig.

Konklusjonen om at eksilregjeringens straffelovgivning er ikke anvendelig, følger dessuten som en logisk konsekvens av den lovgivningsmyndighet som folkeretten tillegger okkupasjonsmakten såvel ifølge landkriksreglementet som Genfkonvensjonen. Til disse beføyelser hører «the unquestioned right» å regulere handel og næringsliv samt det økonomiske liv i det hele tatt,

side.

Folkeretten anerkjenner ikke adgang til krigføring gjennom lovgivning.

Som kjent ble de uunngåelige motsetninger mellom okkupant og befolkning mer og mer skjerpet under okkupasjonsforløp. På den ene side skjedde inngrep fra tysk side som uten tvil langt overskred de grenser som er satt i landkriksreglementet for en okkupasjonsmaktutøvelse. På den annen side ble befolkningens naturlige motstandsvilje stimulert gjennom disse inngrep, og ledet til både lydighetsnektelse og sabotasje- og voldshandlinger. Denne motstand har man villet betrakte som nødvern eller repressalier. Det kan imidlertid ikke være berettiget å betrakte befolkningen som et repressalieberettiget folkerettssubjekt.

Om de tyske makteksesser skulle berettiget til repressalier, skulle disse etter folkeretten være rettet direkte mot den folkerettskrenkende staten og ikke skjedd gjennom påbud til befolkningen for gjennom denne omvei å ramme den førstnevnte. En tilsidesettelse av grensene for lovgivningsmyndigheten bør derfor av en eksilregjering ikke kunne brukes som påskudd til repressalier. Dette bekreftes også av umuligheten av en effektiv offentliggjørelse av motstandsbevilgningen. Og befolkningens spontane reaksjonsyttringer blir beroende på personlig bedømmelse om befolkningens interesser tjenes best gjennom motstand eller gjennom å bevare mest mulig nasjonal innflytelse, hvilket utfall i den ene eller annen retning ikke kan betegnes som en tilsidesettelse av troskapsplikten.

Medlemskapet i NS

I fjerde kapitel behandles spørsmålet om landssviklovgivningens forenlighet

av straffelovens forræderstraff, dvs. et slags amnesti. Ifølge kommentarene til den norske straffelov har imidlertid straffen for forræderi til hensikt å ramme en åpenbar, om enn også en direkte bistand til fiendens militære kraftutvikling. Under dette kan ikke henføres ukvalifisert medlemskap av en politisk organisasjon eller utøvelse av vanlig næringsvirksomhet, selv med okkupasjonsmakten som avtager. Det fremgår av forskjellige autoritative uttalelser at et av landssviklovgivningens formål var å få istand en utvidelse av det straffbare område. Landssviklovgivningen er beskrevet som om den går inn under paragrafen om landsforræderi og har dermed til hensikt å gjennomføre en fortolkning av straffeloven med retroaktiv virkning. Eksilregjeringens lovgivning innebar videre forskjellige straffeskjerpninger gjennom forhøyet straff eller nye straffeformer. Anvendelsen av straffebestemmelsene viser endelig at den formelle utvidelse av landsforræderirekvisittet — som skjedd gjennom landssviklovgivningen, endog er blitt anvendt på gjerninger begått før disses tilblivelse. Amnestikonstruksjonen synes derfor ikke objektiv holdbar.

Forutsetningen for at en gjerning skal anses som landsforræderi, er at den er rettsstridig: for at den skal utgjøre landssvik, at den er utilbørlig. I det norske rettsoppgjør synes begrepene å være blitt oppfattet som synonyme, og deres innhold beroende på subjektiv vurdering. En slik kan endres, og det har også vært tilfellet ved oppgjøret. Handlinger, som på et tidligere stadium av okkupasjonen ble ansett som ikke utilbørlige og derfor ikke rettsstridige, er når de er blitt foretatt senere, blitt betraktet på motsatt måte. En strengere målestokk er suksessivt blitt anlagt. Derigjennom er grensen mellom det tolererte og det rettsstridige blitt flytende og foranderlig. Det straffbare er kommet til å bestå i den ting at gjerningsmannen ikke har nådd å følge med i meningsforandringen eller hatt en annen mening om den hensiktsmessige oppførsel da gjerningen ble utført.

Motstandspolitikken ble smått om senn oppfattet som en rettslig plikt, og Nasjonal Samling ble ansett å svekke motstandsviljen.

Det ser imidlertid ut som om den tiltagende norske attitydforandring hadde en viss samtidighet med at Sovjet-Russland kom med i krigen og krigslykkens omskiftning. Men noen endret folkerettslig karakter kunne ikke okkupasjonen derved få.

Vurderingsnormene har også vært forskjellige i så henseende, slik at de som deltok i rettsstridig og utilbørlig ervervsvirksomhet, f. eks. arbeidere og underordnede funksjonærer, kunne unngå straff. Ved lovens anvendelse skulle likhetsprinsippet tilsi at straffbarheten ble den samme, — skjønt straffutmålingen kunne bli forskjellig. Som følge av nevnte bestemmelse unngikk «tyskerarbeiderne» i et antall av 150 000—250 000 — oppgavene er noe forskjellige — tap av stemmerett. Det synes ikke utelukket at denne forskjell har en innenrikspolitisk forklaring.

At ukvalifisert «passivt» medlemskap i en politisk organisasjon, «Nasjonal Samling», eller utøvelse av vanlig næringsvirksomhet — la det være med okkupasjonsmakten som avtager — ikke i og for seg kan innebære landsforrædersk bistand til fienden, må være åpenbart. I Hjemmefrontkomiteens motiver til den provisoriske anordning av 1944 uttales at de i §§ 86 og 98 fastsatte frihetsstraffer var «altfor strenge for de aller fleste av de overtredelser det nå er tale om» og at minimumsstraffen på 3 år i § 86 ville gjøre bestemmelsen uanvendelig på flesteparten av de handlinger det ville være ønskelig å ramme. I den kommandar til den provisoriske anordning av 1944 som er utgitt av Solem — en av lovgivningens opphavsmenn — angis som grunn for anordningen at det under okkupasjonstidens gang «viste seg nødvendig å supplere straffelovgivning», og han fremholdt at «det ble nødvendig å utbygge lovgivningen videre med mer effektive restriksjoner overfor landssvikerne». Han tilføyer at kompletteringen ikke kunne henstå til etter frigjøringen, dels på grunn av forbudet mot lover med tilbakevirkende kraft, dels av rent preventive grunner.

Sett i sammenheng viser disse uttalelser at et av landssviklovgivningens formål var å få i stand en utvidelse av det straffbare område.

Det straffeloven som normalt er domstolenes oppgave. Den fremgangs måte å gi landssviklovgivningen skinn av å tydeliggjøre eller forklare gjeldende rett innebærer med andre ord at lovgiveren — gjennom å knytte denne lovgivningen til landsforræderibestemmelsen — ad en omvei vil påvirke folkemeningen og således i realiteten gir landssviklovgivningen karakter av ny straffelovgivning med tilbakevirkende kraft.

Eksilregjeringens lovgivning innebar ikke alene en kriminalisering av handlinger som ikke tidligere var straffbare. Den inneholdt også forskjellige straffeskjerpelse. Således skulle ifølge den provisoriske anordning av 1941 dødsstraff kunne anvendes på de i straffelovens kapittel 8 og 9 nevnte forbrytelser, hvor livsstraff var fastsatt. «Tvangsarbeid» skulle kunne gis i stedet for hefte, og fengsel og evigvarende (! — her må vel jussen og religionen ha flytt sammen!) rettighetstap idømmes. I 1942 innførtes tap av almen tillit og bøtstraff inntil 1 million kroner. Selv denne begrensning ble tatt bort i 1943, mens straffelovens bøtemaksimum før hadde vært 10 000 kroner. Konfiskasjonsfølgens utstrekning til indirekte gevinster innebar en skjerpelse av straffelovens alminnelige konfiskasjonsstraff. Det samme gjelder bestemmelsen av 1944 om økonomisk ansvar for den dømtes ektefelle.

Det økonomiske ansvar

Det solidariske erstatningsansvar for skader som er voldt av Nasjonal Samling, har en viss dekning av den alminnelige regel som finnes i den svenske straffelov 6. kapitel, § 5 at om flere har medvirket til en forbrytelse, skal de svare en for alle og alle for en for erstatning. Imidlertid har landssviklovgivningens skadeserstatningsinstitutt en særegen karakter. Her møter en for det første det spørsmål hvilken økonomisk skade som overhodet er påført landet — ikke gjennom okkupasjonen, men gjennom Nasjonal Samlings samarbeide med okkupasjonsmakten. Videre kommer spørsmålet hvorvidt landet på denne vei er blitt tilført økonomiske fordeler i næringsmessig, forsyningsmessig og andre henseender. Det er blitt opplyst at det forhold at forvaltningsorganene i

sa fort gar det ikke. Det faller ikke noen gylden frukt ned i våre hodeplagg. Det må løpe meget vann i havet, og mange av de kompromitterte rettssvikere må følge Erik Blodøks, før det norske folk vil høre på vårt krav om gjenreisning av rettsstaten. Hvor mange av oss som er her i i dag, vil få oppleve det? Vi må stole på at de unge vil holde kravet oppe. Det er det stadige drypp, som huller ut stenen.

Dette, som vi nu har oppnådd, er et godt grunnlag, men skal det bli utnyttet, må vi styrke vår organisasjon. Jeg har forstått, i de årene jeg har arbeidet med svenskeaksjonen, hvor uhyre viktig Forbundet er. Det står nu sammen med avisen foran en svær oppgave. Nu må alle de rettsforfulgte støtte. De som må frykte for at brødsalken skal tas fra dem, får gjøre det hemmelig. De som sitter bra i det får gjøre et dypt grep i pungen. La ikke idealistene i beskjedne økonomiske kår bære så meget av byrden. Og til alle dem, som er dømt for det såkalte økonomiske landssvik, vil jeg si: Nu har dere fått den moralske oppreisning, og det er idealistene og de uførtroede i NS som har skaffet dere den. Vær nu glade og taknemlige — og hjelp oss med å finansiere den gjenværende del av kampen! Slutt dere til oss som venner og kampfeller!

Uten tvil og frykt for rett og sannhet!

(Langvarig bifall fulgte.)

FOLK OG LAND

Redaktør og utgiver:
JOHANNES KRINGLEBOTN

Ekspedisjon og kasse:
Postboks 3214, Oslo
Kierschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:
Kr. 20.00 pr. år, kr. 10.00 pr. halvår. Sverige, Danmark: kr. 24.00 pr. år, kr. 12.00 pr. halvår. Utlandet for øvrig: kr. 28.00 pr. år, kr. 14.00 pr. halvår. I nøytralt omslag kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00 pr. halvår.

Løssalgpris: 50 øre
Annonsepris:
32 øre pr. millimeter over en spalte.
Bruk postgiro nr. 16450
Sambandstrykkeriet
Oslo